

Birinci Dünya Savaşı

Norman Stone, Çev. Ahmet Fethi Yıldırım

İstanbul, Ketebe Yayınevi, 2019, 192 Sayfa, ISBN: 978-605-7949-28-8

Furkan Ali SEVİM*

Gerek tarihimizin gerekse Avrupa ve dünya tarihinin en önemli olaylarının başında yer alan I. Dünya Savaşı etkileri ve sonuçları ile birlikte yapılan barış antlaşmalarının sonucunda II. Dünya Savaşı'nın da çıkmasına sebep olan bir savaş olması açısından önemlidir. Ele alacağımız bu kıymetli eserde de bu savaşın ortaya çıkışını Avrupalı devletlerin gözünden, özellikle Almanya başta olmak üzere önemli devletlerin gözünden olayları ve savaşları inceleyeceğimiz gibi yıl yıl önemli savaşları ve değişen askeri ve teknolojik gelişmelerin yanında önemli isimlerden söz etmeye çalışacağız.

Kitabın değerlendirmesine geçmeden önce yazar hakkında kısa bilgiler vermekte yararlı olacaktır. Yazarımız Norman Stone dünyaca ünlü İskoç bir yazar olup 1941 yılında doğmuş, uzun yıllar Oxford Üniversitesi'nde Modern Tarih bölümünde akademisyen olarak görev yapmıştır. Yine Cambridge Üniversitesi'nde de dersler vermiş ve İngiltere Başbakanlarından birisi olan Margaret Thatcher'in danışmanlığını yapmış, ülkemizde de Bilkent Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler bölümünde Avrupa Tarihi dersleri vermiştir. Onun önemli olmasının temel hususlarından birisi de sözde Ermeni Soykırımını reddeden kişilerden birisi olması bu konunun tarihçilere bırakılmasını savunan bir kişi olmasıdır. Bu yönüyle de hem bizim tarihimiz hem de dünya tarihinde önemli yeri olan ve birçok eseri de olan birisi olması açısından önemlidir.

Kitabın değerlendirilmesine göz attığımız vakit yedi bölümden oluştuğunu ve her yıl yaşanan hadiselerin neler olduğundan ve bu olayların içeriği hakkında bilgilerin olduğu görülmektedir. Avrupa, 1815 Viyana Kongresi'nde Napolyon Bonapart'dan sonra bir daha küresel boyutta savaş çıkmaması için politik ve siyasi konuların barış yoluyla ve antlaşmalarla çözüme kavuşması kararını almıştı. Fakat giderek artan milliyetçilik

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, furkan-ali96@hotmail.com

düşünceleri ve Sanayi Devrimi ile birlikte devletlerin hızla silahlanma yarışı görülsede bu politik ve siyasi sorunlar 1914 yılına kadar barışçıl çözümler ve antlaşmalarla zaman kazandırmış ve küresel boyutta savaşlar olmamıştır. Her ne kadar Kırım Savaşı ve Fransa - Prusya Savaşı yaşansa da bu savaşlar genellikle bölgesel ya da küresel boyutlara ulaşmamış savaşlar olarak söylenebilir. Fakat Almanya başta olmak üzere bütün devletlerin bilinen tabirle bir kıvılcım ve barut fıçısının patlamasını beklemeleri ise 1914 yılında Saraybosna'da yaşanmıştır. 1914 yılında Avusturya Veliahdı Prensi Ferdinand ve eşinin, Gavrilo Princip tarafından öldürülmesi işte bu barut fıçısının patlamasına sebep olan hadise olmuştur. Gerçi Norman Stone bu durumu eğer orada bir olay yaşanmamış olsaydı Almanlar başka bir hadise çıkararak dünya savaşını çıkaracakları şeklinde ifade etmektedir. İşte birinci bölümde Almanların Prusya Krallığı'ndan Alman İmparatorluğu'na evrilmesi ve hızla sanayileşerek dünyanın en gelişmiş sanayi ülkelerinin başında olma süreci söz edilmiştir. Alman Şansölyesi Bismarck öncülüğünde Alman birliğinin kurulmasıyla birlikte Almanya bir dünya gücü olma yolunda ilerlemiş ve bunu başarmıştır. Nitekim Bismarck'ın uyguladığı Reel Politik olarak ifade edilen, hayali ya da zor politiklardan olmayan ve gerçekçi politikalar ve uygulamaları esas alarak hareket etme olarak ifade edebileceğimiz politikayla bu durumu bütün devletlere düşman olmak değil, mevcut durumu muhafaza etmek ya da siyaseti doğru yönetebilmek üzerine kurulmuş bir politikaydı. Fakat II. Wilhelm dönemi bu durumun tam tersi olmuş, Bismarck'ın ölümü üzerine Welt Politik olarak ifade edilen yani dünyayı ele geçirme ya da Almanları dünyanın en büyük gücü haline dönüştürme politikası benimsenerek Rusya ve Fransa ile düşman olma siyaseti güdülmüştür. Bu durum ise Bismarck döneminin en korkulan hadisesinin olmasını ve I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesine neden olarak imparatorluğun çok ağır olan Versay Antlaşması'nı imzalamasına sebep olduğunu söylemek gerekir. İçeriğine bakmaya devam ettiğimizde Almanların savaşın başında Schillifen Planı olarak adlandırılan planı devreye sokarak Fransa'yı işgal etmelerini ve hızla Fransa'yı yenerek hızla doğuya giderek Ruslarla mücadele etmesini temel almaktaydı. Tabii bunun için sanayinin en temel ve önemli sayılan trenler büyük önem arz etmekteydi. Nitekim düşünülen plan güçlü Fransız savunması yüzünden değişmiş, Belçika'dan Fransa'ya saldırılması planlandıysa da Belçika'nın beklenenden büyük bir direniş göstermesi sonucu Marne Muharebesi kaybedilmiş ve artık savaşın uzayacağı anlaşıldığından 4 yıl sürecek olan siper savaşları başlamıştır.

Yine Belçika'ya Alman saldırısının olması İngiltere'nin de savaşa dâhil olarak Almanya'ya savaş ilan etmesine sebep olmuş ve savaşın kaybedilmesinin de en önemli hatalarından birisi olmuştur.

İkinci bölümde Rusya'nın beklenenden hızlı seferberliğini tamamlaması ve Almanya sınırlarına dayanması ve Almanya'nın mecbur olarak Batı'da bulunan kuvvetlerini doğuya aktarmaları ve bu sürecin nasıl yaşandığı anlatılmıştır. Bu durum savaşın uzamasına da sebep olduğundan Almanlar iki cephede savaş vermek durumunda kalmışlardır. Alman General Paul Von Hindenburg ve daha sonra Alman Genelkurmay Başkanı olacak olan Eric Ludendorf gibi isimlerin Rus ordularını Tannenberg Muharebesi'nde mağlup etmeleri ve büyük sayılarda esir alarak zafer kazanmalarına rağmen savaşın asıl kilidinin Batı Cephesi'nde savaşın kazanılması gerektiği ifade edilmiştir. Nitekim savaşın kaderi de Batı Cephesi'nde olmuş ve siper savaşları 4 yıl boyunca devam etmiştir. Avusturya - Macaristan'ın da Ruslara karşı başarısız olması savaşın bütün yükünün Almanlar tarafından taşınmasına sebep olduğundan Almanlar istenilen başarıyı

sağlayamamışlardır.

Üçüncü bölümde 1915 yılına gelinerek artık savaş teknolojilerin geldiği boyutlar ve siper savaşlarının İsviçre sınırından Manş Denizi'ne kadar uzanan bir cephede devam ettiği vurgulanmıştır. Yine savaş teknolojileri, kullanılan silah ve topların ne derece önemli oldukları, yine en önemli görülmesi gereken teknolojik gelişmenin makineli tüfek teknolojisinin aslında savaşın kaderini değiştiren husus olduğu vurgulanmıştır. Topların da önemi dile getirilerek topların menzilleri ateş güçleri ve verdirdiği kayıplar dile getirilmiştir. Nitekim yazarımız Norman Stone bu durumu ‘*Süvari alayları müzeliş eşya, kaleleri ise antika eser*’ olarak ifade ederek savaşın artık geldiği noktayı ve artık topların ve silahların, makineli tüfeklerin ne derece önemli olduğunu dile getirmiştir. Ypres Savaşı gibi önemli savaşlar yaşandığını ve önemli kayıpların verildiği ifade edilmiştir. Bu dönemde İtalya'nın da İtilaf Devletleri'nin yanında Bulgaristan'ın Almanya'nın yanında yer alarak savaşa dâhil oldukları anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde 1916 yılı ve I. Dünya Savaşı'nın en önemli muharebelerinden olan Verdun Savaşı ve bu savaşın etkileri, savaşın nasıl yaşandığı ve sonucunda ise iki tarafın kayıplarından söz edilmiştir. Almanya'nın savaşı bir an önce bitirme çabalarından olan bu savaş her ne kadar başta Almanların lehine olan bir savaş olsa da sonradan Fransız milli kahramanı olan General Philippe Pétain önderliğinde Fransız ordusunun direnişi sayesinde bu savaşı kazandıkları ve iki tarafın siperlerine geri döndükleri anlatılmıştır. Yine İtilaf Devletleri'nin karşı saldırıları ve Somme Savaşı'nın gerçekleştiğini ve yüz binlerce askerin hayatını kaybetmesi ve bu savaşların detaylarından söz edilmiştir.

Beşinci bölümde artık 1917 yılına gelindiğini ve geride milyonlarca ölümün yaşandığını ve Rusya'nın da artık 3 yıl boyunca yaşanan kayıplardan söz edilmiştir. Rusların her ne kadar Avusturya – Macaristan'a karşı başarılı olsa da artık gücünü tükettiğini ve en sonunda dünyayı da derinden sarsan Bolşevik ihtilali ile Rusya'nın savaştan çekilmesi ve Alman kuvvetlerinin doğu cephesinden Batı'ya nakil edilmeleri anlatılmıştır. Rusya savaştan çekilmiş olsa da Amerika'nın savaşa dâhil olma süreci yani Zimmerman olayı anlatılmıştır. Almanya ise doğuda savaşı bitirmiş olsa da Batı'da zaferi kazanmak için büyük taarruzlara başlamış fakat başarılı olamamıştır. Yine savaş teknolojilerinin birinden olan U- bot olarak adlandırılan denizaltı teknolojilerinden de söz edilmiş ve savaşın geldiği boyutlar dile getirilmiştir.

Altıncı bölümde artık Rusya'nın barış görüşmelerinde bulunmaları, Brest - Litovsk antlaşmasına giden süreç, Almanların son taarruz girişimleri ve başarısız olmaları ile birlikte İtilaf Devletleri'nin karşı saldırıları ve Amerikan askerlerinin savaştaki etkileri hakkında bilgiler vermişlerdir. Her ne kadar milyonlarca asker yitirilmiş olsa da taze bir güç olan Amerikalıların öneminin arttığını söylemek gerekir. Savaşın artık kaybedileceğinin anlaşılması ve ateşkes çabaları da dile getirilerek savaşın son senesinde yaşanan hadiseler, savaşın kaybedilme sebepleri ve barış sürecine giden olaylar anlatılmıştır.

Yedinci ve son bölümde ise artık ateşkesin sağlanmasından ve barış görüşmelerine giden süreçten söz edilerek Almanya'nın Versay Antlaşması gibi ağır bir antlaşmayı imzalamaları, yine Almanya'nın müttefiklerinin de ağır antlaşmalar imzaladıkları bu süreç dile getirilmiştir. Tabi burada en önemli husus Alman ordusunun subaylarının yenilmedikleri efsanesinin yayılması ve arkadan bıçaklanma efsanesinin

yayılmıştır. Bu slogan daha sonra Adolf Hitler önderliğinde aşırı sağcı Nasyonal Alman İşçi Partisinin yükselmesinde ve Almanya'nın gücünü tekrar toplayarak II. Dünya Savaşı'na giden sürecin aslında bu barış antlaşması nedeniyle çıkmasına sebep olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Yani tüm savaşları bitirecek olan savaş aslında II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına ve birçok sorunun da beraberinde yaşanmasına sebep olduğundan aslında çok önemli bir yere sahip olduğunu söylemeliyiz.

Sonuç olarak bütün yönleriyle ele almaya çalıştığımız bu eserde savaşın ortaya çıkma sebepleri, savaşın nasıl başladığı, ülkelerin güçleri, sanayi devriminin ve silahlanmanın ne derece önemli olduğu ve 4 yıl boyunca cepheler ve savaşların nasıl yaşandığı detaylıca anlatılmıştır. Osmanlı Devleti'ne çok fazla değinilmeyen bu eserde daha çok Batı devletlerinin savaşları ve bu savaşlarla birlikte teknolojilerinin geldiği boyutlar ile cepheler üzerinden anlatıldığını söylemek gerekir. Burada isimler, cephelerin önemi, trenlerin ne derece önemli olduğu ve savaş teknolojilerinin savaşa etkisi dile getirilmiş ve en sonunda yapılan ağır antlaşmalardan sonra 20 yıllık bir barış dönemi yaşandığını fakat sorunları bitirmediği gibi yeni sorunların da çıkmasına sebep olduğunu söyleyebiliriz. Almanya'da Hitler'in ve aşırı sağcıların ortaya çıkmasına sebep olan bu antlaşma yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Böylece II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına sebep olan yani bütün savaşları bitiren savaş olarak anılan bu savaş, bütün savaşları bitirmekten ziyade geride milyonlarca ölüm ve acı, sonunda ise herkesin büyük sorunlar çekmesine sebep olan ve 4 yıl boyunca devam eden bir savaş olduğunu söylemek gerekir. Savaşın sonunda Osmanlı İmparatorluğu fiilen işgal edilirken Alman İmparatorluğu önemli olan topraklarını kaybederek Weimar Cumhuriyeti'ni ilan etmiş ve Hohenzollern hanedanı sona ermiş, Avusturya - Macaristan İmparatorluğu dağılarak içinden birçok ulus devlet ortaya çıkmış, Rusya'da 300 yıllık Romanov Hanedanlığı yıkılarak sonradan Sovyetler Birliği adını alacak olan Bolşevikler yönetimi ele geçirmiştir. Ayrıca kitapta savaşa dair fotoğraflar, cephe haritaları, savaş teknolojilerine dair resimler de yer almaktadır. I. Dünya Savaşı dönemine ilgi ve merak duyan herkesin bu esere göz atması gerekmektedir. Olayların kronolojik olarak anlatıldığı bu eser I. Dünya Savaşı'nı anlamak adına önemli ve mutlaka okunacak eserlerden bir tanesidir.